ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ШИМТГЭЛ ТӨЛӨХ САРЫН ОРЛОГЫН ДЭЭД ХЭМЖЭЭГ ТОГТООХТОЙ ХОЛБОГДСОН ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ

(Мэдээлэл лавлагаа)

Р.Хатанбаатар, А.Пагма

Швед Улс

Шведэд одоо мөрдөгдөж байгаа Нийгмийн даатгалын хууль[9] (Social Insurance Code, 2010:110) 2010 онд батлагджээ. Үүнээс хойш хуульд нийт 41 нэмэлт орсон бөгөөд хамгийн сүүлийнх нь 2013 оны 7 дугаар сард орсон байна (Act 2013:906). Уг хуулиар нийгмийн даатгалтай холбоотой суурь үнийг Засгийн газраас жил бүр тогтооно (татварын системд ч энэ суурь үнийг ашиглахыг бусад хуулиар зохицуулжээ). Засгийн газраас энэ суурь үнийг 2011 онд 42800 швед крон, 2012 онд 44000 швед кроноор (1990 онд 29700 крон байсан байна) тогтоож байжээ. Нэг сонирхолтой зүйл нь өмнө мөрдөгдөж байсан хуулиар өндөр насны тэтгэвэрт гарсан хүмүүсийн тэтгэврийн өөрчлөхдөө дээд суурь үнийг ашиглах бөгөөд үүнийг мөн Засгийн газраас тодорхойлно. Үүнийг 2011 онд 43700, 2012 онд 44900 швед кроноор тогтоожээ.

Нийгмийн даатгалын шимтгэлтэй холбоотой харилцааг 2000 онд батлагдсан Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн тухай хуулиар (Socialavgiftslagen (2000:980))[10] зохицуулна. Хуулийн нэгдүгээр бүлгийн 2 дугаар зүйл ёсоор нийгмийн даатгалын шимтгэл нь ажил олгогч болон даатгуулагчийн зүгээс төлөх шимтгэлээс бүрдэнэ. Мөн бүлгийн 5 дугаар заалтаар шимтгэл төлөх орлогын хэмжээг нь Орлогын албан татварын тухай хууль (Inkomstskattelagen (1999:1229))[11] болон Орлогын албан татварын процедурийн тухай хуулиар (Skattefцrfarandelagen (2011:1244))[12] тогтооно.

Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн тухай хуулийн 2 дугаар бүлгийн 26 дугаар зүйл ёсоор ажил олгогчийн зүгээс төлөх шимтгэл нь татвар ноогдуулах орлогын 21,54 хувьтай тэнцүү байна. 3 дугаар бүлгийн 13 дугаар зүйлээр даатгуулагчийн зүгээс төлөх шимтгэл нь 19,09 хувьтай тэнцүү байна. Гэхдээ ажил олгогчийн зүгээс төлөх шимтгэлийг бүх орлогоос нь авдаг бол даатгуулагч ажилтнаас тогтоосон тодорхой хязгаараас дооших орлогоос нь шимтгэл авна. Энэ хязгаар нь Засгийн газраас жил бүр тогтоодог суурь үнийг 7,5 дахин өсгөсөнтэй тэнцэнэ. Үүнд үндэслэн 1996 онд нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хэмжээний дээд заагийг 271500 кроноор тогтоож байсан бол 2008 онд энэ тоо 360000 крон болж байжээ. Тухайн үеийн ханшаар 360000 крон нь ойролцоогоор 44000 ам.доллар байв.

Норвеги Улс

1997 онд батлагдсан Норвегийн “Даатгалын тухай хууль”-д (Lov om folketrygd)[13] аливаа даатгалтай холбоотой суурь үнэ байна (Grunnbelшpet), уг суурь үнийг жил бүр Хаан (Kongen) хөдөлмөрийн хөлсний өсөлттэй уялдуулан тогтоож, энэ суурь үнэ жил бүрийн 5 дугаар сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэхийг хуульчилсан.

Нийгмийн хамгааллын суурь үнийг G суурь үнэ гэж тэмдэглэдэг ба 2013 оны 5 дугаар сарын 1-ний байдлаар 85 245 норвеги кронтой тэцүү байна[14]. Тухайлбал, иргэн хүний хувьд түүний жилийн орлого 1966 оноос хойш хугацаанд дараалсан гурван жилийн турш G үнийн дүнгээс давсан тохиолдолд нэмэгдэл тэтгэвэр эрх авах эрхтэй. Түүнчлэн

[9]http://www.notisum.se/rnp/sls/sfs/20100110.pdf
[10]https://lagen.nu/2000:980
[11]https://lagen.nu/1999:1229
[12]https://lagen.nu/2011:1244
[13]http://www.lovdata.no/all/nl-19970228-019.html
[14]Grunnbelшpet i folketrygden. http://www.skatteetaten.no/Tabeller-og-satser/Grunnbelopet-i-folketrygden

даатгуулагч тэтгэврийн даатгалын шимтгэл төлсөн хугацааны 6G-ээс 12G хоорондох орлогын 1/3-тэй тэнцэх хэмжээний орлогыг тэтгэвэр авах эрх нээгдэх орлого гэж тооцдог. 12G-ээс давсан жилийн орлого тооцогддоггүй.

Их Британи

Тус улсад 2007 онд улсын тэтгэврийн тогтолцооны шинэчлэл хийж "Тэтгэврийн тухай" (Pensions Act 2007) хуулийг баталсан ба уг хуулийн 1 дүгээр бүлгийн 12 дугаар зүйлд Төрийн нарийн бичгийн дарга буюу яамны (Хөдөлмөр, тэтгэврийн яам) сайд[15] оны эхэнд нийгмийн даатгалыг шимтгэл төлөх орлогын дээд хэмжээг (The upper accrual point) тушаал гарган тогтоохыг хуульчилсан.

Их Британид нийгмийн даатгалыг шимтгэл төлөх орлогын дээд хэмжээг (The upper accrual point) долоо хоногийн 770 фунтаар[16] тогтоосон ба "Тэтгэврийн тухай хууль"-д даатгалын шимтгэл төлөх жилийн орлогын хэмжээний дээд хязгаар нь долоо хоногоор тогтоосон орлогын дээд хязгаарыг 52-оор үржүүлсэнтэй тэнцэнэ хэмээн хуульчилжээ.[17]

Татварын шимтгэл төлсөн 52 долоо хоногийг татвар төлсөн бүтэн жилд тооцдог.

Австри Улс

Австрид Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулиар (*Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (ASVG)*)[18] иргэдийн заавал даатгуулах нийгмийн даатгалтай холбоотой харилцааны эрх зүйн үндсийг тогтооно. Иргэд тодорхой хэмжээнээс дээш орлогоосоо нийгмийн даатгалын санд шимтгэл төлөх үүрэгтэй. Орлогын энэ минимум хэмжээ нь тухайн иргэний эрхлэх ажил, бизнесээс шалтгаалан ялгаатай байна.

Австрийн нийгмийн даатгалын систем нь дараах хууль тогтоомжуудаар зохицуулагдана:

- Албан хаагчид - *Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (ASVG)*
- Бизнез эрхлэгч - *Gewerblichen Sozialversicherungsgesetz (GSVG)*[19]
- Тариачид - Bauern-*Sozialversicherungsgesetz (BSVG)*[20]
- Төрийн албан хаагчид - *Beamten-Kranken - und Unfallversicherungsgesetz (B-KUVG)*[21]
- Хувираа хөдөлмөр эрхлэгчид - *Freiberuflichen Sozialversicherungsgesetz (FSVG)*[22]

Өөрөөр хэлбэл, даатгуулагч өөрийн хөдөлмөр эрхлэлтийн төрлөөс хамаарч ялгаатай даатгалын системд хамрагдана.

Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн Нэгдүгээр хэсгийн 108 дугаар зүйл ёсоор нийгмийн даатгалын шимтгэлийн дээд хэмжээг Холбооны Нийгмийн хангамж, хэрэглэгчийн эрхийн сайд жил бүр тогтоон, жил бүрийн 11 дүгээр сарын 30-наас хэтрэлгүй дараа оны шимтгэлийн дээд хэмжээг зарлана. Уг зүйлийн 3 дахь заалт ёсоор 2013 онд энэ дээд хэмжээ нь өдрийн 148 еврог энэ оны итгэлцүүрээр (Aufwertungszahl) үржүүлж, гарсан дүнг нь бүхэл тоогоор нарийвчлаад, дээр нь 3 евро нэмж тогтооно. Итгэлцүүрийг уг зүйлийн 4 дэх заалтаар тогтооно. Тогтоож буйгаас хоёр жилийн өмнөх жилийн дундаж шимтгэлийн хэмжээг түүний өмнөх жилийн дундаж хэмжээнд хуваан, таслалаас хойш

[15]Secretary of State for Work and Pensions
[16]National Insuranse Contributions Bill-Frequently Asked Questions.
http://www.hmrc.gov.uk/legislation/
[17]Pensions Act 2007. http://www.legislation.gov.uk
[18]http://www.jusline.at/Allgemeines_Sozialversicherungsgesetz_(ASVG).html
[19]www.jusline.at/Gewerbliches_Sozialversicherungsgesetz_(GSVG).html
[20]http://www.jusline.at/Bauern-Sozialversicherungsgesetz_(BSVG).html
[21]https://www.jusline.at/Beamten-Kranken-_und_Unfallversicherungsgesetz_(B-KUVG).html
[22]http://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XX/I/I_01238/

3 орноор нарийвчлан авна. Энэ итгэлцүүрийг жил бүр Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн дагуу байгуулагдсан комисс (*der Kommission zur langfristigen Pensionssicherung*) батлан гаргана[23]. Тухайлбал, 2013 оны итгэлцүүрийг тогтоохын тулд 2011 оны нийт даатгуулагчдын дундаж шимтгэлийн хэмжээг 2010 оны дундаж хэмжээнд хуваана.

	Нийт шимтгэл	***Шимтгэл төлөгчийн тоо***	***Дундаж шимтгэл***
Vergleichsjahr: 2010	22.343.044.972,67 Ђ	3,524.294	2.317,15 Ђ
Ausgangsjahr: 2011	23.399.607.175,87 Ђ	3,590.290	2.382,12 Ђ

2.382,12 : 2.317,15=1,02803886

2013 онд энэ итгэлцүүр 1,028 байсан байна. Ийнхүү тогтоосон нийгмийн даатгалын шимтгэлийн дээд хэмжээ нь 2011 онд 58800 евро, 2012 онд 59200 евро, 2013 онд 62160 евро (жилээр) байсан байна.

Оросын Холбооны Улс

2009 онд батлагдсан “Оросын Холбооны Улсын Тэтгэврийн сан, Оросын Холбооны Улсын нийгмийн даатгалын сан, Холбооны эрүүл мэндийн заавал даатгалын сангийн даатгалын шимтгэлийн тухай”[24] Холбооны хуулийн 2 дугаар бүлгийн 8 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх сарын орлогын дээд хэмжээг тухайн жилийн хөдөлмөрийн дундаж хөлсний өсөлттэй уялдуулан индексжүүлж Засгийн газар тогтоохоор хуульчилсан.

ОХУ-ын Засгийн газрын 2012 оны 12 дугаар сарын 10-ны №1276 тогтоолоор 2013 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх сарын орлогын дээд хэмжээг тухайн жилийн хөдөлмөрийн дундаж хөлсний өсөлттэй уялдуулан индексжүүлж, шимтгэл төлөгч хувь хүний хувьд өссөн байдлаар 568000 рублээс хэтрэхгүй байхаар тогтоожээ.[25]

Монгол Улс

“Нийгмийн даатгалын тухай” хуулийн 15 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсэгт Засгийн газар жил бүр даатгуулагчийн шимтгэл төлөх орлогын дээд хэмжээг Үндэсний статистикийн хорооноос гаргасан дундаж цалин, хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлого, Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн саналыг үндэслэн Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан даатгалын хэлбэр тус бүрээр ялгавартайгаар тогтооно хэмээн хуульчилсан.

Монгол Улсын Засгийн газрын 1998 оны Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх сарын хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын дээд хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай 92 дугаар тогтоолоор нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 1,2 дахь хэсэгт заасан хувь хэмжээгээр даатгуулагчийн нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх сарын хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын дээд хэмжээг тухайн үеийн сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг 10 дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцүү байхаар тогтоосон.

---

[23]Gutachten der Kommission zur langfristigen Pensionssicherung (§ 108e ASVG) fьr das Jahr 2013. http://www.bmask.gv.at/cms/site/attachments/4/0/8/CH2311/CMS1313475036358/gutachten_2013.pdf

[24]ФЗ “О страховых взносах в Пенсионный фонд Российской Федерации, Фонд социального страхования Российской Федерации, Федеральный фонд обязательного медицинского страхования”. http://base.garant.ru

[25]Постановление Правительства РФ от 10 декабря 2012 г. N 1276. pfrf.ru

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

1. Social Insurance Code, 2010:110. http://www.notisum.se/rnp/sls/sfs/20100110.pdf
2. Socialavgiftslagen 2000. https://lagen.nu/2000:980
3. Inkomstskattelagen, 1999. https://lagen.nu/1999:1229
4. Skattefцrfarandelagen 2011. https://lagen.nu/2011:1244
5. Lov om folketrygd. http://www.lovdata.no/all/nl-19970228-019.html
6. Pensions Act 2007. http://www.legislation.gov.uk
7. Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (ASVG). http://www.jusline.at/Allgemeines_Sozialversicherungsgesetz_(ASVG).html
8. Gewerblichen Sozialversicherungsgesetz (GSVG). www.jusline.at/Gewerbliches_Sozialversicherungsgesetz_(GSVG).html
9. Sozialversicherungsgesetz (BSVG). http://www.jusline.at/Bauern-Sozialversicherungsgesetz_(BSVG).html
10. Beamten-Kranken- und Unfallversicherungsgesetz (B-KUVG). https://www.jusline.at/Beamten-Kranken-_und_Unfallversicherungsgesetz_(B-KUVG).html
11. Freiberuflichen Sozialversicherungsgesetz (FSVG). http://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XX/I/I_01238/
12. ФЗ “О страховых взносах в Пенсионный фонд Российской Федерации, Фонд социального страхования Российской Федерации, Федеральный фонд обязательного медицинского страхования”. http://base.garant.ru
13. Постановление Правительства РФ от 10 декабря 2012 г. N 1276. pfrf.ru